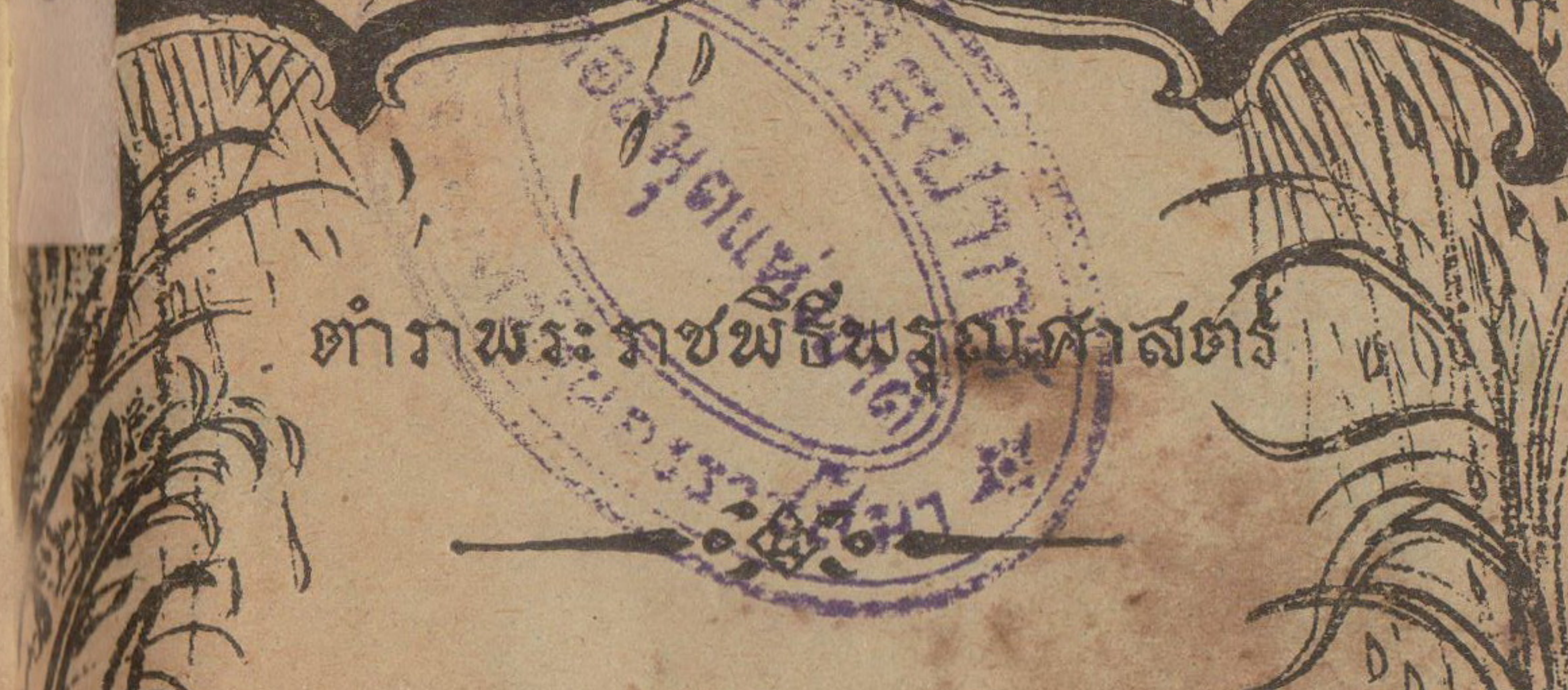

ตำราพระราชพิธีพืชมงคล

มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาพลเทพฯ

พิมพ์ในงานพระราชพิธีจรดพระนังคัล

ปีกฐน พ. ศ. ๒๔๖๖

18/11/1915

18/11/1915

18/11/1915

18/11/1915

18/11/1915

1915

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๘ นครราชสีมา

ตำราพระราชพิธีพืชมงคล

มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาพลเทพ ฯ

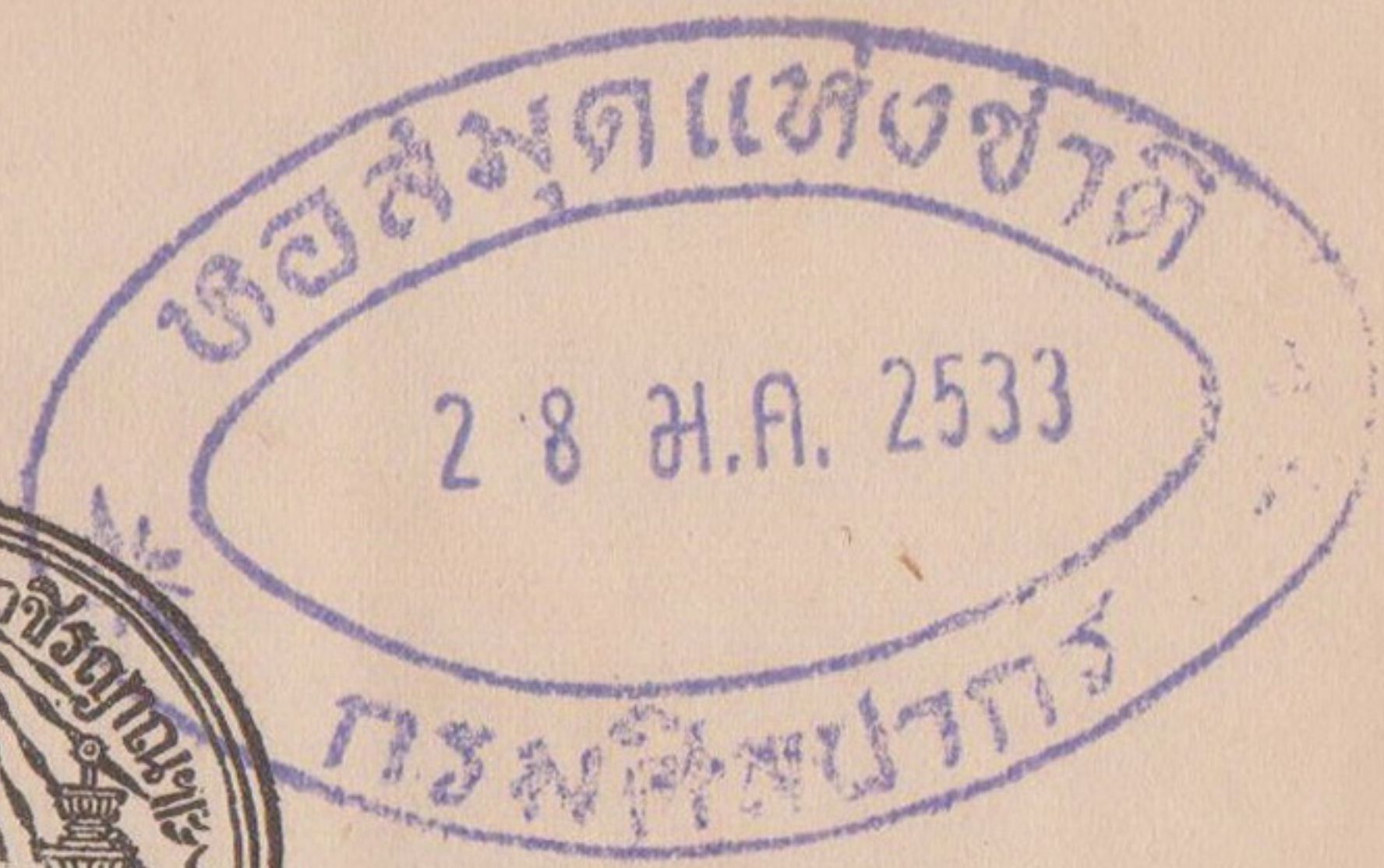
เสนาบดีกระทรวงเกษตรธิการ

พิมพ์ในงานพระราชพิธีจรดพระนังคัล

๕
ขุณ พ.ศ. ๒๔๖๖

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๘ นครราชสีมา

ตำราพระราชพิธีพืชมงคล

มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาพลเทพ ฯ

เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ

พิมพ์แจกในงานพระราชพิธีจรดพระนังคัล

๔
ชกุน พ.ศ. ๒๔๖๖

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

เลขที่ : หนังสือโบราณ

เลขที่ : 390.22
๓ 36๗

เลขที่ : 33๒.268๑๖

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร กรมศิลปากร

๕๕๕๕ ๕๕๕๕ ๕๕๕๕

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร กรมศิลปากร

อธิบายตำราพระราชพิธีพรุณศาสตร์

ตำราพระราชพิธีพรุณศาสตร์มีแต่โบราณมาเป็น
หลายตำรา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราชาธิบายไว้ใน
หนังสือเรื่องพระราชพิธี ๑๒ เดือนโดยพิสดาร ตำรา
ที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้หอพระสมุด ฯ ได้ขยี้มาแต่พระ
ราชวังบวร เป็นตำราแต่งในรัชกาลที่ ๔ ในรัชกาล
นั้นโปรด ฯ ให้สมเด็จพระอนุชาธิราช พระบาท
สมเด็จพระบรมโกศเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรงพระยศเหมือน
อย่างพระเจ้าแผ่นดินอีกพระองค์ ๑ พระราชพิธีต่าง ๆ
ซึ่งทำในพระราชวังหลวง จึงโปรด ฯ ให้ทำในพระ
บวรราชวังด้วย ทำเหมือนกันทั้ง ๒ พระราชวัง เป็น
แต่แก้ถ้อยคำใน ประกาศ ฝ่าย พระบวรราชวัง เล็กน้อย
ถึงบอกอธิบายไว้ในหนังสืออื่น แยกพระราชพิธีพรุณ
ศาสตร์ที่ทำได้มาในรัชกาลที่ ๕ ก็เกือบจะเหมือนกันทุก
กล่าวไว้ในตำราฉบับนี้ แก้ไขแต่เล็กน้อย.

ชนใจแก่สมณพราหมณาจารย์อาณาประชาราษฎรทั่วขอบ
 ขณทสี่มาแห่งพระมหากษัตริย์ อาจารย์เจ้าผู้
 คมกรณจึงให้ปลูกโรงพิธีอันหนึ่ง & หอ มีเฉลียงรอบ
 ในโรงนั้นตั้งเตียงมณฑลอันหนึ่ง ในเตียงมณฑลนั้น
 ให้อาราธนาพระบรมสารีริกธาตุ และรูปพระปฐมมากร
 อันเรียกว่าพระคันธารราฐกับพระธรรมมาประดิษฐานไว้
 ในที่พระมณฑล แล้วให้ตั้งเตียงอันหนึ่งสำหรับพระ
 สงฆ์สงฆ์สงฆ์สงฆ์ แล้วให้พินเทียมนชยเล่มหนึ่งตั้งไว้
 หน้าพระสงฆ์สงฆ์ จึงให้ช่างผู้มีศิลปะให้ปั้นรูป
 พระมหาเถรเจ้าอันประกอบด้วยลักษณะจรูปพระกัจจายน
 เบื้องหน้าองค์นั้นประดิษฐานไปด้วยพระพุทธรูป พระธรรม พระ
 สงฆ์ ไกลองค์นั้นคอกหนึ่งสองคอก ให้ขุดสระอันหนึ่ง
 โดยกว้าง & คอกยาว & คอกลึกคอกหนึ่ง ริมสระสง
 คบหนึ่งกว้างคอกหนึ่ง ในสระนั้นปั้นปลาไว้ ๘ รูป
 และรูปนาคราช ๘ รูปไว้ ริมฝั่งสระทั้ง ๔ ทิศ ๆ ละ ๒ ตัว
 และมีตาน้ำเลงดูอากาศ จึงปั้นรูปจตุโลกบาลทั้ง ๔ องค์

ไว้ทั้ง ๔ ทิศ ให้เอามือเท้าเอวมือหนึ่งขึ้นไปบนอากาศ
 แล้วอาจารย์ผู้ สิทธิให้นั่งของ ๆ มือถือประจำระฤกถึง
 คุณพระสรเพชญ์พุทธเจ้า แล้วจึงเค็กพระสถิตเถร
 เจ้าด้วยพระคาถาสภาโต ๑๐๘ จบ แล้วแต่งอาสน์พระ
 จตโลกบาล ๔ ทิศ ท่ามกลางนั้นอาสน์แห่งพระอินทร
 ปกฉัตรทั้ง ๘ ทิศ แล้วให้นิมนต์พระสงฆ์ ๒๕ รูป
 มาสวดสัตปริต ทวาทศปริต ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร
 มหาสมัยสูตร เพลาเย็น ๓ วัน ๗ วัน แล้วให้พระสงฆ์
 ผลัดกันทูละ ๕ รูป สวดสัตสัตสัตทั้งกลางวันกลางคืน
 ทั้ง ๓ วัน ๗ วัน ผีกระทำคังนอาจารย์กล่าวไว้ แม้น
 ถึงเหมนันตระคุกคิ เทพยดาจะหว่านห้าฝนลงมาให้เห็น
 ใจแก่สมณพราหมณาจารย์ อาณาประชาราษฎรและ
 ท้าวพระยามหากระษัตริย์ทุกประเทศ และบุคคลทั้ง
 หลายจงอุสาห์สักการบูชาด้วยรูปเทียนข้าวตอกดอกไม้ม
 ทั้งกลางวันกลางคืน อยู่แก่ศีลตั้งอยู่ในพระรัตนตรัย
 แล้วเมื่อใด เทพยดาก็จะหว่านห้าฝนลงมาจุปราธนา

แล้วให้ระฎกถึงคุณพระสุภตเจ้าหากจะให้ฝนตกแล ๗

ฎกาจารย์อาราธนาขอฝนแก่มหาสุภตเถรเจ้า

เมื่อจะบิณฑบาตบิณฑบาตขาวเปย ๓๓๓๓ เปย ผาขาว

ฝนหนึ่ง ข้าวเปลือก ๔ สัก เงินบาทหนึ่ง เมื่อจะเค็ก

จิตบายศรี ๓ ตำรับบิณฑบาตพระเจ้า ครั้นบิณฑบาตแล้วพระ

พิกตรथाเสน พระองค์นั้นทากรรมทวาท้องคแล้วห้าม

มิให้คนทางพักคลุมศีรษะ ถองอบ เข้ามาใน ปริณิณฑ

และขวัญข้าวนั้นให้ ไคแก่ผู้กระทำการทั้งปวงแบ่งปันกัน

ให้หมดของนั้น ช่างบน ช่างเขียนไคเงินเพื่องหนึ่ง

เปย ๕๐๐ เปย ข้าวเปลือกสักหนึ่ง ผู้เค็กพระสุภต

อาราธนาเทวดาได้ผาขาวฝนหนึ่ง ผู้ปลูกโรง ผู้ขุดสระ

ไคเงินคนละเพื่องหนึ่ง เปย ๗๐๐ คนหนึ่ง ๖๐๐ คนหนึ่ง ข้าว

คนละสัก ข้าววัง ข้าวท สนม คลังวิเสทไคเงิน

คนละเพื่องหนึ่ง ไคเปย ๓๓๓-๓๐๐-๓๐๐-๒๖๗ เปย

ผู้นิมนต์พระสงฆ์มาสวดไคเงินเพื่องหนึ่ง ข้าวสัก

หนึ่งแล

รูปนาคราช ๘ รูป

รูปท้าวจาทุมหาราช อันชื่อว่า ฤทธฐ สีเหลือง
อยู่ที่ศบุรี

รูปท้าวจาทุมหาราช อันชื่อว่า วิรุพหก สี่หงชาดอ่อน
อยู่ทิศทักษิณ

รูปท้าวจาทุมหาราช อันชื่อว่า วิรูปกษัตริย์ สีขาว
อยู่ที่ศบัสจิม

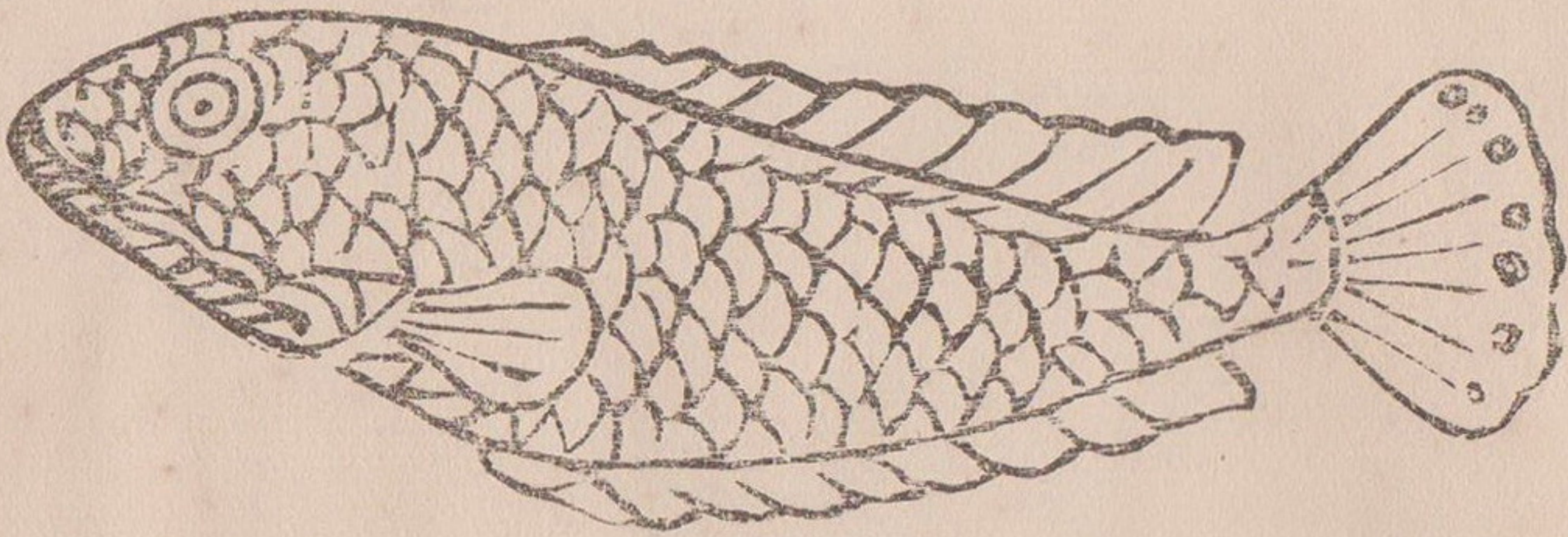
รูปท้าวจากุมหาราช อันชื่อว่า กุเวร สี่หงดินข้อนข้างดำ
อยู่ที่ศอุดร

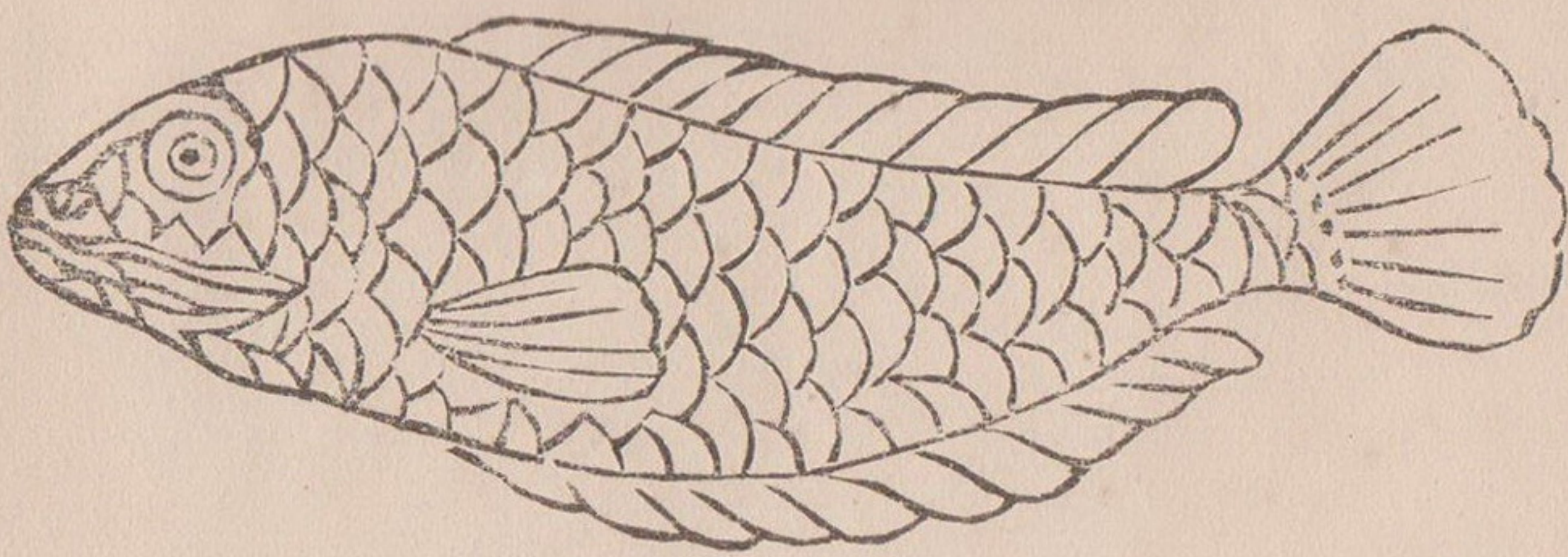
รูปสมเด็จพระนรินทรราชา สีเขียว
อยู่กลาง

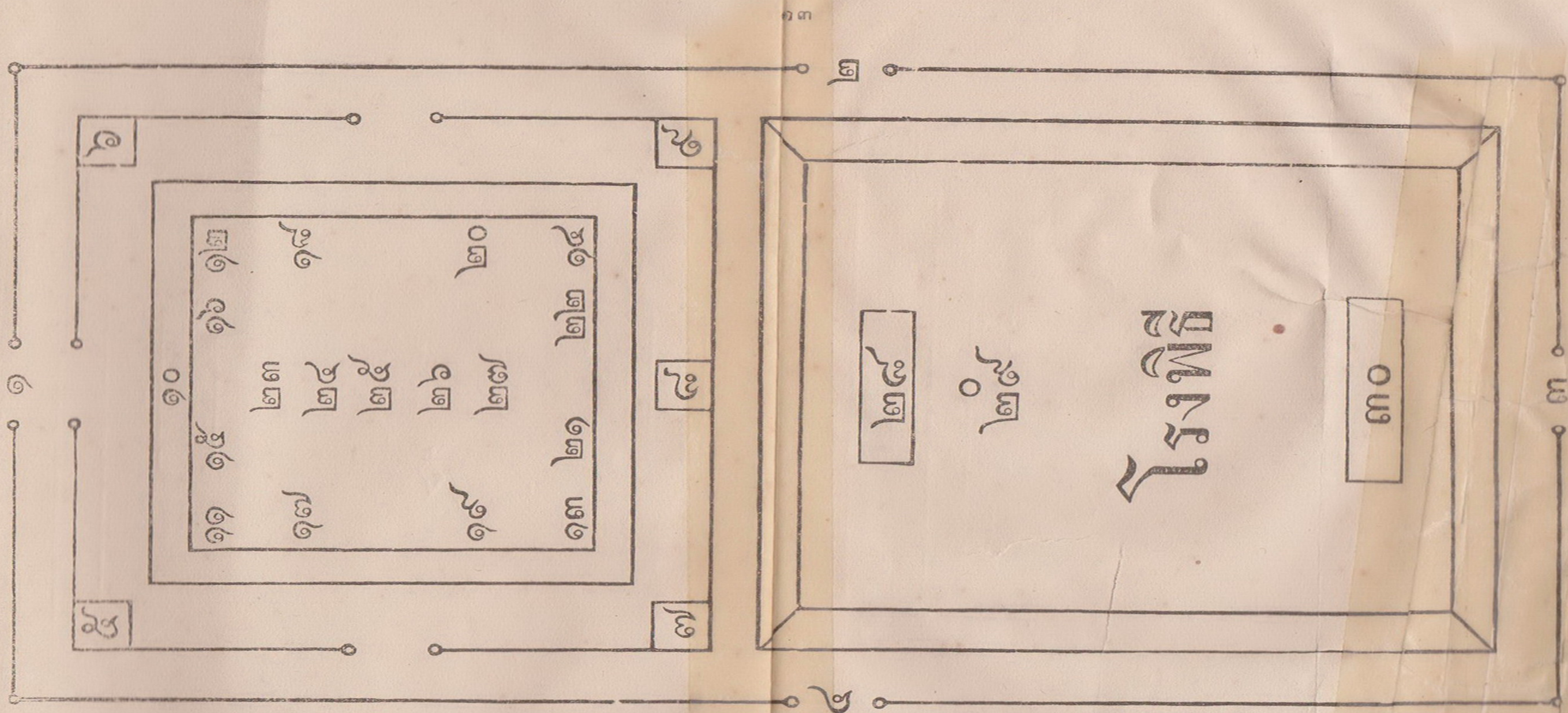
รูปพระมหาสุกตเถรเจ้า
พระพักตรทาเสน พระองค์ทำคราม สบงจีวรสี่เหลี่ยม

พระยาปลาซ่อนสีขาวตัวหนึ่ง

ปลาบรืวาร ๗ ตัว สีปลาธรรมชาติ

- ๑ ประตูกุศเหนือ ๒ ประตูกุศขวานออก ๓ ประตูกุศใต้ ๔ ประตูกุศขวานตก ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ศาลเทพารักษ์
 ๑๐ กั้นสระ ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ท้าวจากุมหาราชทั้งสี่ ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, นาคราช ๘ ตัว
 ๒๓ ปลาบรवार ๒๔ สระ ๒๕ พระยาปลาร้อน ๒๖ พระอินทร ๒๗ พระสุกตเถร ๒๘ เติ่งพระสวด
 ๒๙ เทียนชัย ๓๐ เติ่งมณฑล

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชพิธีฐาน ดั่งนี้
ทรงนโมก่อนสามจบแล้ว ทรงว่า พุทธัง สรรณัง คชณามิ
ธมฺมํ สรรณัง คชณามิ สัมมํ สรรณัง คชณามิ ทตฺติยมฺปิ ฯ ล ฯ
ตตฺติยมฺปิ ฯ ล ฯ สรรณัง คชณามิ แล้วทรงพระ อิติปิ โส ฯ ล ฯ
สุวากุขาโต ฯ ล ฯ สุปปฏิปนฺโน ฯ ล ฯ จนจบแล้วทรงว่า

มหาการุณิกो नाโहे हिताय सप्पपाणिनं
ปุเรत्तวา पारमि सप्पพา पत्तोโต सम्โพธิมุตฺตมं
เอเตน सज्जवชฺเชन तेโว वसुสत्तु धम्मता ฯ
ยังิณฺเจ रत्तनं โสเก วิชฺชติ วิวิธं ปุณ
รत्तनं พุทฺธสฺมํ นตฺถิ तस्मा सोत्तुถि गवन्तु मे ฯ
ยังिณฺเจ रत्तनं โสเก วิชฺชติ วิविधं ปุण
รत्तनं धम्मสฺมํ นตฺถि तस्मा सोत्तुถि गवन्तु मे ฯ
ยังिณฺเจ रत्तनं โสเก विचฺชति विविधं पुण
รत्तनं สัมมสฺมํ นตฺถิ तस्मा सोत्तुถि गवन्तु मे ฯ
นตฺถิ मे สรรณं อणฺณं พุทฺโธ मे สรรณं वร
เอเตन सज्जवचฺเชन तेโว वसुสत्तु धम्मता ฯ

นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ ฌมฺโม เม สรณํ วรํ

เอเตน สจฺจวชฺเชน เทโว วสฺสตุ ฌมฺมตา ฯ

นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ สํโฆ เม สรณํ วรํ

เอเตน สจฺจวชฺเชน เทโว วสฺสตุ ฌมฺมตา ฯ

นาโถ อันว่าสมเด็จพระบรมโลกนาถเจ้า ผู้ทรง

พระมหากรุณาเป็นอันมาก มีพระหฤทัยประสงค์เพื่อ

จะให้เป็นประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวง จึงบำเพ็ญสมถังค

บารมีสิ้นทั้งปวงเสร็จสมบูรณ์แล้ว ได้ตรัสรู้ซึ่งพระ

โพธิญาณอันประเสริฐ ไปรคสัตว์ให้สำเร็จมรรค สำเร็จ

ผล ธรรมวิเศษต่าง ๆ พ้นจากสังสารภัยอภัยทุกข

ครบจำนวนถ้วนสัตตสังขยา ตามประเพณีสัพพัญญู

พุทธเจ้าแต่ปางก่อน เป็นคำแท้ของข้าพระพุทธเจ้า

นประการ ๑

ยฺกิญฺจิ รตนํ โลเก อันว่าแก้วทั้งปวงมีประเภท

ต่าง ๆ เป็นอันมากในโลกนี้ ที่จะมีเสมอด้วยพระพุทธ

รตนะ พระธรรมรตนะ พระสังฆมรตนะหามีได้ ก็เป็น
คำสัตย์แท้ของข้าพระพุทธเจ้าประการ ๑

นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ อนฺวาทพฺงอนฺนแห่ง
ข้าพระพุทธเจ้ามีได้ มีพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระ
สงฆเจ้า ๓ ประการนี้ สรณํ วรํ เป็นที่พึ่งอันประเสริฐ
แห่งข้าพระพุทธเจ้า อนันก็เป็นคำสัตย์คำจริงประการ ๑

อนึ่งข้าพระพุทธเจ้าบำเพ็ญศีลและทานสรวรพการกุศล
มีตนว่า ปฏิบัติสมณชพรหมณด้วยจิตต์จยทั้ง ๔ คือ
ไถถวายไตรจิวรและบิณฑบาตเสนาสนคิลานบัจจยภสัช
แก่พระสงฆ์เป็นนิตยเสมอทุกข ทุกเดือน ทุกวันมีได้
ขาด และได้สังเคราะห์เลี้ยงดูซึ่งวงศานวงศ์ผู้ใหญ่ผู้
น้อย และข้าราชการตามสมควรแก่ถานาศักดิ์ ตั้งใจ
บำรุงขอบขณทสีมาบ้านเมือง ให้เป็นสุขแก่ไพร่ฟ้า
ข้าแผ่นดินให้ปราศจากภัยอันตรายต่าง ๆ และตั้งใจ
อุปถัมภพระ พุทธศาสนาให้ถาวร รุ่งเรืองไป ด้วยจาริต

ธรรมราชกระษัตริย์แต่ปางก่อนเป็นแท้ เป็นคำสัตย์
ประการ ๑

เคชะคำสัตย์ ๔ ประการนี้ ขอจงวิสสวลาหก
เทพบุตรเจ้าทั้งหลาย จงบันดาลให้ฝนตกตามระตูกาล
ให้เป็นคุณแก่ธัญชาติข้าวกล้าในเนืองนาหลวง และนา
ราษฎรบรรดามีในราชอาณาจักรขอขบขันทสัสมาแห่งข้า
พระพุทธเจ้าจงบริบูรณ์ ด้วยอำนาจความสัตย์ ๔ ประการ
นี้เถิด

แล้วจึงทรงถวายเทียนชนวนแก่พระราชาคณะอันเป็น
อธิบดีผู้ใหญ่ พระราชาคณะรับเอาเทียนชนวนต่อพระ
หัตถ์พระเจ้าอยู่หัว แล้วย้ายหน้าไปต่อเตียงพระมณฑล
แล้วอธิฐานด้วยพระคาถากระน

ภาสิต์	เตน	พุทฺธเณ	วุญฺจิ	ปรมา	สรา
วุญฺจิ	ภูตา	อุปชีวนฺติ	เย	ปาณา	ปถวิสุสิตา
เอเตน	สจฺจวชฺเชน		ปวสุสนฺตุ	วลาหกา	ฯ

นตฺถิ ปุตุตฺตสมํ เปมํ นตฺถิ โคสมิกํ ฌนํ
 นตฺถิ สุริยสฺมา อาภา สมุทฺทปฺรมา สฺรา ฯ
 อิมิสฺสาทานิ คาถาย คาถายํ พุทฺธภาสิตา
 นตฺถิ อตฺตสมํ เปมํ นตฺถิ ฌณฺณสมํ ฌนํ
 นตฺถิ ปณฺณาสฺมา อาภา วุญฺจิวํ ปฺรมา สฺรา
 เอเตน สจฺจวชฺเชน ปวสฺสฺสนฺตํ วลาหกา ฯ
 กัสฺส วตฺถุ มนุสฺसानํ กัสฺส จ ปฺรมา สฺชา
 กัสฺส ภูตา อปฺชีวนฺติ เย ปาณา ปถวิสฺสิตา ฯ
 อิมิสฺสาทานิ คาถาย คาถายํ พุทฺธภาสิตา
 ปุตุตา วตฺถุ มนุสฺसानํ ภริยา ปฺรมา สฺชา
 วุญฺจิวํ ภูตา อปฺชีวนฺติ เย ปาณา ปถวิสฺสิตา
 เอเตน สจฺจวชฺเชน ปวสฺสฺสนฺตํ วลาหกา ฯ
 แล้วจึงจุดเทียนชัยด้วยพระคาถานี้ ฯ
 พุทฺโธ สพฺพปญฺญตฺตนาโณ ฌมฺโม โลกุตฺตโร วโร
 สัมโม มคฺคผลฉฺฉาโจ จ อิจฺเจกํ รตนตฺตยํ
 เอตสฺส อานุกาเวน สพฺเพ ทุกฺขา อปฺททฺวา

อนฺตรายา จ นสฺสํนฺตํ ปวสฺสํนฺตํ วลาหกา ฯ
แล้วราชบัณฑิตอ่านคำประกาศดังนี้

นโม ตสฺส ฯ ล ฯ สมนฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ อิติยํ
โส ภควา ฯ ล ฯ ภควาติ ฯ สคฺเค กามे ฯ ล ฯ
อยมภทฺตนา ฯ

ภาสีติ เตน พุทฺเธน

วุฏฺฐิ ภูตา อปฺชีวนฺติ	เย ปาณา ปถวิสฺสีตา
เอเตน สจฺจวชฺเชน	ปวสฺสํนฺตํ วลาหกา ฯ
นตฺถิ ปตฺตสํ เปมํ	นตฺถิ โคสมิกํ ฌนํ
นตฺถิ สฺริยสฺมา อาภา	สมฺพุทฺธปรมา สรา ฯ
อิมิสฺสาทานิ คาถาย	คาถายํ พุทฺธภาสีตา
นตฺถิ อตฺตสํ เปมํ	นตฺถิ ฌณฺณสํ ฌนํ
นตฺถิ ปณฺณาสฺมา อาภา	วุฏฺฐิว ปรมา สรา
เอเตน สจฺจวชฺเชน	ปวสฺสํนฺตํ วลาหกา ฯ
กิสฺส วตฺถุ มนฺตฺสํ	กิสฺส จ ปรมา สขา
กิสฺส ภูตา อปฺชีวนฺติ	เย ปาณา ปถวิสฺสีตา ฯ

อิมิสฺสาทานิ คากาย คากายํ พุทฺธภาสิตา
 ปุตุตา วตฺถุ มนุสฺसानํ ภริยา ปรมมา สขา
 วมฺมจํ ภาตา อปชฺฌวนฺติ เย ปาณา ปถวิสฺสิตา
 เอเตน สจฺจวชฺเชน ปวสฺสณฺตุ วลาหกา ฯ

ข้าพระพุทธเจ้าขอนอบน้อมนมัสการแก่สมเด็จพระ
 ภูมิพระภาคย์พระองค์อรหันต์ ผู้ไกลจากข้าศึกกคิ
 กิเลศ ผู้ควรแก่เครื่องสักการของเทพยดาของมนุษย์
 ทั้งหลาย พระองค์ตรัสชอบด้วยพระองค์แล้ว พระผู้มี
 พระภาคย์พระองค์นั้นได้อุปตชนแล้วณเหล้ามนุษย์อริยกะ
 ณอริยกะชนบท พระองค์เป็นกระษัตริย์โดยพระชาติ
 เป็นโคคมโดยพระโคตร เป็นโอรสแห่งสักยกกระษัตริย์
 เสด็จออกทรงบรรพชาแต่สักยกตระกูล พระองค์อาศรัย
 ประโยคพยายามความเพียรชอบ ทำในจิตรโดยแยบ
 คายอุบายชอบ ละเสียซึ่งนิวรณ์ธรรมทั้งปวงอันเป็น
 เครื่องทำจิตรให้เศร้าหมอง ทำบุญญาให้แผ่ไพศาล
 บริสุทธิ ได้ดำรงจิตรไว้ในพระสติปัญญา ๔ ทรง

เจริญพระโพชฌงค์ทั้ง ๗ ให้เกิดขึ้นตามแล้ว พระองค์ก็
 ทรงขจัดตัณหาทั้งหลายให้ดับสนิทจนสิ้นเชิงด้วยประการ
 ทั้งปวง พระองค์ก็เสด็จขึ้นพระอนุตตรธรรมสมา
 สัมโพธิญาณในโลก กบฏทั้งเทวโลก มารโลก พรหม
 โลก ในหมู่แห่งสัตว์กับทั้งสมณพราหมณ์เทพยดา
 มนุษย์ ทรงพระปรีชาญาณตรัสรู้บริสุทธิ์ดวงเดียวซึ่ง
 วิสัยสัตว์ทั้งปวง กิตติศัพท์เลื่องลือสรรเสริญพระเดช
 พระคุณแห่งสมเด็จพระผู้มีพระภาคย์เจ้านั้น ไพบรา
 พังไปว่า เพราะพระเดชพระคุณอย่างนี้ ๆ สมเด็จพระผู้มี
 พระภาคย์เจ้านั้นเป็นองค์พระอรหันต์อันประเสริฐไกลจาก
 กิเลสกับทั้งवासนา เป็นอัครบุคคล ควรจะรับซึ่งบูชา
 อันวิเศษของสัตว์โลก ตรัสรู้ชอบโดยลำพังพระองค์
 แล้ว ถึงพร้อมด้วยวิชาและปัญญาตรัสรู้แจ้งชัด และ
 จรณะข้อปฏิบัติเป็นเครื่องดำเนินถึงไตรวิชาครบบริบูรณ์
 ตรัสรู้ซึ่งโลกแจ้งชัด เป็นนายสารถิณบุคคลควรจะ
 ทรมาน ไม่มีนายสารถิณยิ่งขึ้นไปกว่า เป็นพระศาสดา

ผู้สั่งสอนของเทพยดาและมนุษย์ทั้งหลาย พระผู้มีพระ
 ภาคว่าเจ้านั้นพระองค์ตรัสรู้แล้วเต็มภูมิในทางพระปริชา
 พระองค์ผู้พ้นแล้วจากหลับ ยังสัตว์โลกทั้งปวงให้เบิก
 ยานในการกุศล ทรงภากยคุณบุญลึกลับเป็นทศยหาของ
 ประชุมชนได้ครบทุกหมู่เหล่า กิตติศัพท์เสียงสรรเสริญ
 พระเดชพระคุณของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเจ้านั้น ไพ
 เราะครอบงำฟุ้งไปอย่างนี้

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าพุทธเจ้าพระองค์นั้น ได้
 ทรงภากยิตเรองนำฝนว่า บรรดาสระและแม่น้ำยังย่อ
 ทั่น้ำไหลไปทั้งหลาย มีน้ำฝนเป็นของอย่างยิ่ง อนึ่ง
 ทรงตรัสว่า บรรดาสัตว์ทั้งหลายผู้อาศัยซึ่งแผ่นดิน
 นี้ ย่อมเลียงชีวิตพึ่งน้ำฝนดังนี้ พระพุทธภากยิตทั้งสอง
 นั้นเข้าพระพุทธานุเจ้าทั้งหลายตรกตามก็เห็นเป็นความจริง
 ด้วยอำนาจคำสัตย์นั้น วลาหกเทพยเจ้าทั้งหลายจึง
 ให้ฝนตกลงมาต้องตามฤดูกาล ให้พืชพรรณธัญญา

หารงอگرامบริบูรณ์ด้วยรวงด้วยผล ให้เป็นประโยชน์
แก่ประชุมชนในพระราชอาณาเขตตามประสงค์จึงทูลทุก
ประการ

๕
เนอความพิสดารในสองภาษิตนั้นว่า ยังมีเทพยดา
องค์หนึ่ง ทูลถามแก่สมเด็จพะผู้มีพระภาคย์ว่า ของ
รักซึ่งจะเสมอด้วยบุตรไม่มี ทรัพย์สิ่งของซึ่งมนุษย์
จะพองดมซึ่งจะเสมอด้วยโคไม่มี แสงสว่างซึ่งจะ
เสมอด้วยพระอาทิตย์ไม่มี สรรท้งหลายที่น้ำไหลไป
นั้นมีสมุทสาครเป็นที่ยัง

๕
แสดงเนอความ ๔ ขอนี้ สมเด็จพะผู้มีพระภาคย์
เจ้าก็ทรงตรัสเปลี่ยนแปลงคำถามว่า ของรักซึ่งจะ
เสมอด้วยตนไม่มี หนึ่งทรัพย์สิ่งของที่มนุษย์จะพอง
ดม ซึ่งจะเสมอด้วยข้าวเปลือกไม่มี แสงสว่าง
ซึ่งจะเสมอด้วยขบญญาไม่มี สรรท้งหลายที่น้ำไหลไปทั้งหลาย
มีน้ำฝนเป็นของอย่างย้ง พระพุทธรูปภาษิตนั้นข้าพระพุทธเจ้า

ทั้งหลายตรกตามก็เห็นเป็นความจริง ตามพระพุทธ
 ภาษิตนั้น

ด้วยอำนาจคำสัตย์นวลากทั้งหลายจึงให้ฝนตกลง
 ต้องตามระคกาล ให้สรรพพืชธัญญาหารงอกงาม
 บริบูรณ์ด้วยรวงด้วยผล เป็นประโยชน์แก่ประชุมชน
 ในพระราชอาณาเขตร์ตามประสงค์

อนึ่งเทพยดาตามแก้สมเด็จพระผู้มีพระภาคย์เจ้าว่า
 สิ่งไรจะเป็นวัตถุที่อยู่ของมนุษย์ทั้งหลาย อะไรจะเป็น
 สหายอย่างยิ่งของมนุษย์ทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายผู้
 อาศรัยซึ่งแผ่นดินจะพึงอะไรเลี้ยงชีวิต

สมเด็จพระผู้มีพระภาคย์เจ้าก็ทรงวิสัชนาแก้คำถาม
 นั้นว่า บุตรและธิดาเป็นวัตถุที่อยู่ของมนุษย์ทั้งหลาย
 ภรรยาเป็นสหายอย่างยิ่งของมนุษย์ทั้งหลาย สัตว์ทั้ง
 หลายที่อาศรัยแผ่นดินได้ พึ่งน้ำฝนเลี้ยงชีวิต ข้าพระ
 พุทธเจ้าทั้งหลายตรกตามก็เห็นว่า พระพุทธภาษิตที่
 ทรงตรัสนั้นเป็นความจริง

ด้วยอำนาจคำสัตย์นั้น ขอลาหกเทพยเจ้าทั้งหลาย
 จงให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ให้สรรพพืชธัญญาหาร
 งอกงามบริบูรณ์ด้วยรวงด้วยผล ให้เป็นประโยชน์แก่
 ประชุมชนในพระราชอาณาเขตร์ตามประสงค์จึงทุก ๆ
 ประการ

ข้าพระพุทธเจ้าได้นอบน้อมนมัสการตั้งสัตยาธิฐาน
 ฉะเพาะพระพักตร์พระพุทธปฏิมากร พระบรมธาตุ พระ
 พุทธศาสนปริยัติธรรม พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งมาประชุม
 พร้อมณโรงพระราชพิธีพืชมงคลตรึงนน ด้วยเดชะ
 พระกุศลใหญ่ยิ่งทั้งหลาย ที่พระบาทสมเด็จพระ
 ประเมนทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว^๑ ได้
 ทรงบำเพ็ญตั้งแต่พระบรม^๒ ราชภิเษกแล้วนั้นมา ได้

๑. ในประกาศพระราชพิธีทำในพระบวรราชวังเปลี่ยนตรงพระนาม
 ว่า “สมเด็จพระปวเรนทรนาถ บวรบพิตร พระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว”

๒. ในประกาศพระราชพิธีทำในพระบวรราชวังใช้ว่า “พระบวร
 ราชภิเษก”

ทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานส่วนพระราช
 กุศลนั้น ๆ ทัวไปแก่เทพยดาทั้งหลาย ตั้งแต่ภูมเทวดา
 ขึ้นไปถึงภูวคคพรหมเป็นที่สุด เทพยดาทั้งหลายผู้
 ทรงทิพจักขุ ทิพโสตรทุกสถาน ซึ่งได้อนุโมทนาเป็น
 เทพพลีกรรมบรรณาการด้วยอำนาจปัตตานุโมทนามัย
 ก็เจริญด้วยทิพยสุขสมบัติตามปราณาทก ๆ ประการ
 อนึ่งทรงพระราชอภิศส่วนพระราชกุศลนั้น ๆ แก่พระเจ้า
 แผ่นดินก่อน ๆ ซึ่งนับเนื่องในพระราชวงศ์ศักดิ์ มิได้นับ
 เนื่องในพระราชวงศ์ศักดิ์ ให้ทรงอนุโมทนาเป็นปัตตา
 นุโมทนามัยจงทุก ๆ พระองค์

อนึ่งกาลครั้งนี้เป็นมหาสมัยเป็นกาลควรจะพึงซึ่ง
 ธรรม ขอเชิญเทพยดาทั้งหลายผู้ทรงซึ่งทิพจักขุทิพโสตร
 ซึ่งได้รับส่วนพระราชกุศลนั้น ๆ เชิญมาสันนิบาตณประ
 เทศแวนแคว้นโรงพระราชพิธีพรุณศาสตร์ ซึ่งเจ้า
 ประคุณทั้งปวงผู้เป็นพุทธชินนรสถกอบด้วยกตัญญูกตเวที
 เป็นบุเรหาริก จะได้รับพระราชทานฉลองพระเศวตพระ

คุณโดยสรภัญญะณครัง^๕ ขออำนาจพระพุทธฤทธิเดช
 นภาพ และอำนาจพระธรรมมานภาพ และอำนาจพระ
 สังฆมานภาพ อีกทั้งพระเดชานุภาพพระมหากษัตริย์
 ผู้ดำรงแผ่นดินทุก ๆ พระองค์ จงบันดาลฝนสวรรค์ให้
 สมบูรณ์สำเร็จฤทธิกิจพระราชหฤทัย ทรงพระราชประสงค์
 จงทุกประการ แล้วจึงมีมนต์อัมพรอมกัณณคฺยรักษา
 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร
 เจ้าอยู่หัว^๑ ทั้งพระบรม^๒ วงศ์ข้าไถ่ฝ่ายลของธุลีพระบาท
 ผู้ใหญ่ผู้น้อยฝ่ายหน้าฝ่ายใน และราษฎรทั้งหลายในพระ
 ราชอาณาจักร ให้ นิราศจากสรรพภัย^๔ ทั่ววันตรา
 ขอเชิญเวลาหฤทัยพยุเจ้าทั้งหลายจงให้ฝนตกต้องตาม

๑. ในประกาศพระราชพิธี ทำในพระบรมราชวังเปลี่ยนตรงพระ
 นามว่า “สมเด็จพระปวเรนทรนาถ บวรบพิตร พระปิ่นเกล้า
 เจ้าอยู่หัว”

๒. ในประกาศพระราชพิธีทำในพระบรมราชวังใช้ว่า “ทั้งพระบรม
 วงศ์”

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๕ นครราชสีมา

๒๘

ระดุกาล ให้สรรพพืชธัญญาหารงอกงามบริบูรณ์ด้วย
รวงด้วยผลทั่วสากลประเทศ ทั้งพระราชประสงค์คนเทอญ
แล้วพระสงฆ์สวดสัตปริต สวดทวาทศปริต สวด
ฉัมจักกัปปวัตตนสูตร สวดมหาสมัยสูตร ครั้นจบ
ลงแล้วจึงพระสงฆ์ ๕ รูปสวดสภทศสูตรกับพระคาถาขอฝน
คาบกันทั้งกลางวันกลางคืนทั้ง ๓ วัน ๗ วัน ๑๐ ๑๑ แล้ว
พระราชาคณะคิยเทยบชัยด้วยพระคาถาดังนี้

สพฺพโรควินิมุตฺโต ๑ ล ๑ สพฺพเวรมตักฺกนฺโต
ปชฺชนโน อภิวสฺสตุ ๑ ล ๑

เสร็จการพระราชพิธีพืชมงคลแล้วแต่เท่านั้น.

